

Jurisprudencija, 2003, t. 43(35); 99–109

KRIMINALISTIKA KAIP INTEGRALUS MOKSLAS: ĮRODINĖJIMAS IR PRAKTIKA

**Asistentė Eglė Latauskienė
Doktorantė Snieguolė Matulienė**

Lietuvos teisės universitetas, Teisės fakultetas, Kriminalistikos katedra
Ateities g. 20, 2057 Vilnius
Telefonas 2 714 611, 2 714 528
Elektroninis paštas krk@ltu.lt

Direktoriaus pavaduotojas ekspertizėms Romas Raudys

Lietuvos teisės universiteto Teismo medicinos institutas
Verkių g. 7–110, Vilnius
Telefonas 2 789 048
Elektroninis paštas romas.raudys@delfi.lt

Pateikta 2003 m. birželio 30 d.

Parengta spausdinti 2003 rugsėjo 30 d.

Recenzavo Lietuvos teisės universiteto Teismo medicinos instituto direktoriaus pavaduotojas profesorius habil. dr. Gediminas Petras Žukauskas ir Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Kriminalistikos katedros lektorius dr. Rolandas Krikščiūnas

S a n t r a u k a

XX a. pabaiga ir XXI a. pradžia pasaulio istorijos puslapiuose išliko kaip įvairiopo mokslų ir technikos pažangos laikotarpis, palikęs ryškų pėdsaką ir kriminalistikos moksle. Šio laikotarpio mokslinių technologijų atradimai neišvengiamai pakeitė kokybinius nusikalstamumo rodiklius, todėl tikslinga peržiūrėti ir įvertinti visus kriminalistikos mokslo metodologijos pagrindus ir sukurti naują šiuolaikišką kriminalistikos, kaip integralaus mokslo, koncepciją.

Straipsnyje atsižvelgiant į naujųjų baudžiamosios justicijos teisinių aktų įsigaliojimą bei remiantis Vilniaus miesto ikiteisminio tyrimo tyrėjų apklausa išryškintos kriminalistikos taikymo praktinės problemos ir perspektyvos.

Straipsnyje yra aptariami kai kurių kitų mokslų integracijos procesai kriminalistikoje ir jų įtaka tam tikrų nusikalstamų veikų rūšių tyrimo metodikos formavimuisi. Kaip rodo Vilniaus miesto ikiteisminio tyrimo pareigūnų apklausos analizė, rengiant tam tikrų nusikalstamų veikų kriminalistines tyrimo metodikas, būtina atsižvelgti į teisėsaugos institucijų veiklos poreikius (81 proc.) bei šiuolaikines informacines technologijas (35 proc.).

Analizuojama kriminalistikos studijų struktūra, jos santykis su kitomis teisės studijų programomis ir jų įtaka ikiteisminio tyrimo pareigūnų rengimui.

2003 m. gegužės 1 d. Lietuvoje įsigaliojo nauji baudžiamosios justicijos pagrindiniai teisiniai aktai: Baudžiamojo proceso, Baudžiamasis ir Bausmių vykdymo kodeksai ir Teismo ekspertizės įstatymas [1]. Šių naujų įstatymų paskirtis – baudžiamosios teisės priemonėmis ginti žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus, greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir niekas nekaltas nebūtų nuteistas (LR BPK ir BK 1 str.).

Analizuojant kriminalistikos mokslo taikymo Lietuvoje praktiką, tobulinant bei rengiant naujas tam tikrų nusikalstamų veikų rūšių kriminalistines tyrimo rekomendacijas, reikia nustatyti, kokią įtaką kriminalistinė informacija turi bendram nusikalstamų tyrimo veiksmingumui ir

kokiais būdais jį galima padidinti. Norint operatyviai iširti nusikaltimus, svarbu turėti išsamią, įvairiapusę ir teisingą informaciją apie anksčiau padarytus, šiuo metu daromus ir slepiamus nusikaltimus bei su jais susijusius asmenis ir daiktus.

Profesorius E. Kurapka gvildendamas kriminalistikos mokslo raidos bei kriminalistikos studijų perspektyvas, nurodydamas pagrindinius šio mokslo plėtros veiksnius, pažymėjo, kad „vis labiau plėtojantis kitiems mokslams, vis sparčiau plėtojasi ir kriminalistika, vis daugiau mokslo laimėjimų patenka į kriminalistikos sferą. <...> Kriminalistika ne tik naudoja tų mokslų duomenimis, bet ir, kurdama kompleksines tyrimų metodikas, savo laimėjimais daro jiems įtaką“ [2, p. 121]. Visiškai pritardami šiems profesoriaus E. Kurapkos teiginiams ir siekdami išsiaiškinti, kokią vietą naujajame ikiteisminiame tyrime užims modernėjantis kriminalistikos mokslas, išanalizavome ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiklos lūkesčius ir poreikius.

Analizuodami šios temos aktualijas:

- 1) Atlikome ir įvertinome policijos įstaigų ikiteisminio tyrimo tyrėjų apklausą apie kriminalinės integralaus pobūdžio informacijos poveikį nusikaltimų atskleidimui ir ištyrimui.
- 2) Pateikėme kai kuriuos samprotavimus apie nusikalstamų veikų įrodinėjimo problemas, susijusias su kitų mokslų integracija, kurios kriminalistikos požiūriu gali turėti įtakos renkantis konkrečius kriminalinės taktikos būdus ir technines priemones, iškeliant ir tikrinant versijas apie tiriamas nusikalstamas veikas bei apskritai organizuojant ir planuojant tam tikrų konkrečių nusikalstamų veikų ikiteisminį tyrimą.
- 3) Išanalizavome kriminalistikos studijų struktūros pokyčius ir jų įtaką teisėsaugos institucijų specialistų rengimui.

Kriminalistikos vaidmuo nusikalstamų veikų įrodinėjimo procese

1990 m. prasidėjusi sparti kriminalistikos mokslo pažanga pareikalavo išanalizuoti ir įvertinti ne tik šio mokslo kokybinius pokyčius, bet ir mokslinių technologijų įtaką kriminalistikos esmei ir funkcijoms.

Vienas iš šiuolaikinio mokslo raidos principų – **integracija**. Matyti abipusė kriminalistikos ir kitų mokslų metodų integracija, kadangi yra naujų kriminalistinių objektų tyrimų, turinčių kriminalistikai reikšmingos informacijos, ir įrodinėtinų aplinkybių paieškos metodų nustatymo poreikis. Taip pat naujų socialinių ir tikslųjų mokslų metodų taikymas sudaro galimybes iširti tiek tradicinius kriminalistikos objektus, tiek naujai atsirandančius; iškelti ir patikrinti kriminalistines versijas; nustatyti ikiteisminio tyrimo kryptis. Gamtos, socialinių ir techninių mokslų integracijos procesai lėmė ir kriminalistikos, kaip integralaus mokslo, plėtros perspektyvas. Pavyzdžiui, kibernetikos, informatikos, chemijos, fizikos metodai ir techninės priemonės, kurių nereikia specialiai derinti siekiant atskleisti ir iširti nusikaltimus, plačiai naudojami kriminalistikos technikos pasaulyje. Kriminalistikos taktikos būdai ir rekomendacijos neatsiejami nuo logikos ir teisės psichologijos. Vilniaus miesto ikiteisminio tyrimo pareigūnų apklausos rezultatai patvirtino, kad 59 proc. respondentų nurodė, jog šių mokslų žinias pareigūnai taiko išskeldami ir tikrindami nusikalstamų veikų versijas bei organizuodami ir planuodami ikiteisminį tyrimą.

1993 m. Lietuvos kriminalistai atkreipė dėmesį į kriminalistikos mokslo raidos ir plėtros trukdžius, kriminalistikos studijų perspektyvas ir vietą kitų teisės mokslų sistemoje [3, p. 65]. 1994 m. Rusijoje įvyko tarptautinis simpoziumas, skirtas kriminalistinių tyrimų ir jų rezultatų panaudojimo kovai su aktualioms nusikalstamumo problemoms ir klausimams. Jame buvo minėti kai kurie samprotavimai apie sintetinę kriminalistikos mokslo prigimtį [4, p. 20]. 2000 m. profesorius E. Kurapka ir profesorius H. Malevski, analizuodami kriminalistikos mokslo būklę ir jo raidos tendencijas, pažymėjo, kad „kriminalistikos mokslas nuolat plėtojamas, tobulėja kriminalistinių tyrimų metodikos, didėja kriminalistikos galimybės, į nusikaltimų tyrimų sferą skverbiasi tobuliausios ir veiksmingiausios mokslinės technologijos. <...> Kriminalistikos, šio savarankiško, **integralaus** mokslo ryšiai su kitais teisės mokslais <...> tampa vis glaudesni“. <...> Moderni kriminalistika šiandien suprantama gerokai plačiau. Tai ne tik baudžiamosios justicijos įrankis, turintis padėti nustatyti nusikaltėlių ir įrodyti jo kaltumą,

bet ir nukentėjusiojo bei kitų proceso dalyvių teisėtų interesų apsaugos priemonė, užtikrinanti rungtyniškumo principą nagrinėjant bylą teisme“ [2, p. 120–121; 5, p. 6]. Tačiau šių autorių teiginių turbūt neskaitė baudžiamosios justicijos autoriai ir jų rėmėjai, kadangi toks formalus ir moksliskai nepagrįstas parengtinio tardymo pertvarkymas į ikiteisminį tyrimą gali neigiamai atsiliepti pagrindiniam kriminalistikos tikslui – panaudojant kriminalistinės technikos priemones ir metodus, taktinius būdus ir rekomendacijas, efektyviai surinkti, ištirti ir įvertinti kriminalistikai reikšmingą informaciją ir jos pagrindu atskleisti ir ištirti nusikalstamas veikas. Tai patvirtina ikiteisminio tyrimo pareigūnų anketa: net 53 proc. apklaustųjų nurodė, kad naujuosius baudžiamosios teisės aktus jie analizavo savarankiškai; 24,5 proc. nurodė, kad minėtus aktus analizavo atestacijų metu; 19 proc. – kvalifikacijos kėlimo kursuose ir seminaruose.

Lietuvos Respublikos (toliau – LR) baudžiamojo proceso kodeksas aiškiai įvardija teisėsaugos institucijas, atliekančias ikiteisminį tyrimą, iš kurių pagrindinės bei **universalios** tapo policijos įstaigos (LR BPK 165 str.). Tačiau šių policijos įstaigų veikla tiesiogiai susijusi su prokuroro ikiteisminio tyrimo veikla (LR BPK 164, 167, 169–171 str.). Pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksą ikiteisminį tyrimą organizuoja ir jam vadovauja prokuroras, tačiau jis taip pat gali pavesti policijos įstaigų ikiteisminio tyrimo tyrėjams atlikti konkrečių nusikalstamų veikų ikiteisminį tyrimą (LR BPK 169 str. 2 d., 170 str. 2, 3 d.). Policijos įstaigose dirba tam tikros specializacijos ikiteisminio tyrimo tyrėjai¹. Lietuvoje nusikaltimus tiriančių pareigūnų kompetencija ir kvalifikacija glaudžiai susijusi su jų veiklos **specializacija**², kuri priklauso nuo jų tiriamų nusikalstamų veikų pobūdžio. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija dar 2000-aisiais metais parengė valdymo administravimo aktus dėl specializuotų funkcijų atlikimo ir personalo parinkimo; sudarė turinčių specializaciją pareigūnų kvalifikacijos kėlimo planą; organizavo kvalifikacijos kėlimo kursus diferencijuotoms specializuotų pareigūnų grupėms³. Baudžiamojo proceso įstatymas turi įvardyti įrodymų rinkimo subjektus ir apibrėžti jų kompetenciją, griežtai nustatyti procesinės prievartos taikymo tvarką renkant įrodymus ir leistinos informacijos gavimo taisykles. Be to, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas neturi ir negali virsti kriminalistinių, psichologinių, lingvistinių ar kitokių rekomendacijų rinkiniu.

Nusikalstamų veikų įrodinėjimas, kaip svarbiausia baudžiamosios procesinės veiklos dalis, yra pagrindinė praeityje įvykusios nusikalstamos veikos pažinimo forma, apimanti praktinį įrodymų rinkimą bei loginį jų modeliavimą. J. Rinkevičiaus teiginys, kad „tiek kriminalistika, tiek įrodymų teorija tyrinėja įrodinėjimo procesą, tačiau daro tai vykdydamos savo specifinius uždavinius ir savo būdingais metodais“ [6, p. 7] ir įrodymų sąvokos pasikeitimas iš „faktinių duomenų“ į „informaciją apie aplinkybes, turinčias reikšmės bylą teisingai išspręsti“ (LR BPK 20 str.), mus paskatino panagrinėti kai kurių⁴ socialinių bei tikslųjų mokslų integracijos kriminalistikos moksle prielaidas bei įvertinti ikiteisminio tyrimo pareigūnų galimybes išmokyti ir taikyti šių mokslų laimėjimus atskleidžiant ir tiriant nusikalstamas veikas.

Glaudūs kriminalistikos (ypač kriminalistinės technikos) ryšiai su kitais tiksliaisiais mokslais yra analizuojami visuose kriminalistikos vadovėliuose, tam tikrų teismo ekspertizių atlikimo metodinėse rekomendacijose [7]. Mus domino socialinių, medicinos, informacinių technologijų mokslų įtaka ikiteisminio tyrimo procesui ir ikiteisminio tyrimo tyrėjų galimybės taikyti šių mokslų žinias, nors atrodytų, kad tiesiogiai taikyti jas nusikaltimams tirti neįmanoma.

¹ Iki 2003 m. gegužės 1 d. tai buvo tardytojai ir kvotos pareigūnai.

² Šalyje veikia labai daug specializuotų teisėtvarkos institucijų padalinių (Policijos departamento Organizuoto nusikalstamumo tyrimo tarnyba, turinti begalę specializuotų tarnybų: Kovos su automobilių vagystėmis, ekonominiiais, ekologiniais nusikaltimais, Narkotikų kontrolės valdyba ir pan.). Šių tarnybų veikla susijusi su siaura nusikalstamumo kontrolės sritimi, o materialiniai ir techniniai ištekliai joms skiriami neįvertinant strateginių kriminalinės justicijos politikos tikslų.

³ Nepilnamečių justicijos programos konsoliduota veiklos ataskaita (antrojo 2001 m. ketvirčio) // www.nplc.lt.

⁴ Šiame darbe mes visiškai nesigilinome į operatyvinės veiklos integracijos galimybes baudžiamajame procese, nes besąlygiškai pritariame prof. E. Palskio minčiai, kad „teoriniu požiūriu vargu ar pateisinamas yra baudžiamojo proceso skverbimasis į operatyvinės veiklos sferą“. Apie tai išsamiau: Palskys E. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymų raida 1990–1994 metais // Kriminalinė justicija. – Vilnius, 1995. T. 4. P. 98.

Mokslinių procesų integracijos ypatumai kriminalistikoje

Ikiteisminio tyrimo tyrėjai kiekvieną dieną susiduria su pašlijusiu nusikalstamos aplinkos suvokimu (psichikos sutrikimais). Skirtingoms nusikalstamų veikų rūšims yra būdingi įvairūs nusikaltėlio motyvacijos sistemos iškraipymai. Bendraujant su tokiais asmenimis, siekiama suprasti jų vidinį pasaulį, kad būtų teisingai įvertinta jų padaryta visuomenei pavojinga veika. Nuolat dirbant tokį darbą formuojasi tam tikras pareigūno suvokimas apie žmogaus psichiką.

Nusikaltimo rekonstrukcija yra galima tik išsiaiškinus duomenis apie asmenį, apie nusikaltimo priežastis, pasireiškiančias per nusikaltėlio elgesį ir nusikaltimo aplinką.

Nusikaltėlio asmenybė kriminalistikoje yra nagrinėjama kaip sudėtinga hierarchinė sistema, kurioje išskiriami elementai, turintys tiesioginių ryšių su nusikalstama veika. Tačiau be kitų mokslų pagalbos tai padaryti būtų itin sudėtinga. Ypatingą vietą čia užima **teisės psichologija** [12; 19; 20].

Ikiteisminio tyrimo tyrėjas tirdamas įvykį, teisėjas nagrinėdamas bylą narplioja sudėtingus, tarpusavyje persipynusius ryšius, motyvus, paskatinusius padaryti nusikaltimą. Kiekvieno asmenybė (individualus mąstymas, charakteris, požiūris į patį save, į aplinką) susiformavo tam tikruose visuomeniniuose santykiuose.

Pareigūnams, kurie tiesiogiai bendrauja su žmonėmis, vienaip ar kitaip atlieka preventinį darbą, teisės psichologijos žinios tiesiog būtinos. Teisės psichologija nagrinėja tokius asmenybės procesus kaip žmogaus gebėjimas priimti informaciją (suprasti aplinką), ją įvertinti, įsiminti, logiškai mąstyti.

Dažnai tyrėjas teismo psichologijos žinias pritaiko intuityviai, remdamasis savo gyvenimiška patirtimi, kuri plečiasi tik asmeninės patirties dėka. Be to, tokie empiriniai duomenys apie žmogaus vidinį pasaulį, gaunami ikiteisminio tyrimo praktikoje, taikomi kaip precedentas, nesusisteminti ir nepagrįsti, todėl negali tenkinti ikiteisminio tyrimo tyrėjų poreikių. Mūsų atliktas tyrimas rodo, kad 87 proc. atvejų reikalingos psichologijos mokslo žinios.

Teisės psichiatrija supažindina su psichikos ligų požymiais ir psichikos ligomis, nagrinėja jas teisiniu, juridiniu požiūriu, analizuoja, kaip šios ligos gali paveikti ir pakeisti ligonio elgesį, jo sugebėjimą suprasti savo veiksmų prasmę ir juos valdyti, savarankiškai naudotis savo teisėmis.

Teisės psichiatrijos išmanymas padeda ikiteisminio tyrimo pareigūnams geriau atlikti savo pareigas, suprasti psichiškai nesveiką žmogų ir tinkamai su juo elgtis, laiku suteikti tokiam ligoniui reikalingą pagalbą, taip apsaugant patį ligonį ir/arba aplinkinius nuo galimų jo liguisto elgesio padarinių [8, p. 4]. Šios žinios ikiteisminio tyrimo pareigūnams, prokuratūros darbuotojams ir kitiems asmenims labai praverčia įtariant asmenų, padariusių pavojingą veiką (nusikaltimą), psichikos sutrikimus, padeda suprasti tokio asmens liguistą pavojingo elgesio pobūdį ir atitinkamai su juo elgtis. Teisės psichiatrijos specialistai pažymi, kad siekdami užkardyti pakartotinius socialiai pavojingus tokių ligonių veiksmus, ikiteisminio tyrimo tyrėjai privalo žinoti, kuo ir kaip pasireiškia psichikos ligos paūmėjimas, nes dauguma psichikos ligų, dėl kurių žmogus pripažįstamas nepakaltinamu už įvykdytą pavojingą veiką, pasižymi lėtiniu pobūdžiu [8, p. 4]. Teisės psichiatrijos žinių tyrėjams prireikia tuomet, kai jie tiesiogiai bendrauja su nusikaltimų aukomis tapusiais psichiškai nesveikais asmenimis (apklausos, parodymų patikrinimas vietoje, parodymas atpažinti). Nusikaltėliai, rinkdamiesi aukomis tokius asmenis, žino, kad jie iškreiptai suvokia aplinką. Taigi tyrėjui atsiranda nemenka kliūtis tinkamai įvertinti tokio nukentėjusiojo parodymus. Neturėdamas psichiatrijos žinių tyrėjas, bendraudamas su psichiškai nesveiku nukentėjusiuoju, priverstas papildomai kreiptis į psichiatrą, kuris įvertintų asmens gebėjimą suvokti aplink jį vykstančius įvykius ir reiškinius. Tokių pat problemų kyla tiriant nusikaltimus, kuriuos padaro psichiškai nesveiki asmenys.

Yra ir kitas teisės psichiatrijos žinių taikymo pranašumas. Tiriant negatyvias nusikaltėlių gyvenimo apraiškas ikiteisminio tyrimo pareigūnams, prokurorams, teisėjams, ekspertams ir kitiems privalu išlaikyti tam tikrą „imunitetą“ neigiamoms įtakoms ir neleisti prasiveržti profesinei deformacijai (įtarumui, išankstiniam įsitikinimui, pasmerkimui, nuolatiniam kaltinimui,

savižudybėms ir pan.). Kaip parodė anketų analizė, net 48,4 proc. atvejų reikalingos teisės psichiatrijos ir narkologijos žinios.

Dauguma nusikaltimų žmogaus orumui, sveikatai arba gyvybei negali būti nuodugnai ištirti netaikant **teismo medicinos** žinių. Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse yra nemažai straipsnių, kuriuos norint visapusiškai išanalizuoti ir teisiškai įvertinti (kvalifikuoti asmens padarytą pavojingą nusikalstamą veiką), reikia išmanyti teismo medicinos taikymo galimybes (pvz., skiriant ekspertizes). Panagrinėkime keletą pavyzdžių. Vienas jų – Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 19 straipsnis *Asmens atsakomybė už nusikalstamą veiką, padarytą apsvaigus nuo alkoholio, narkotinių ir psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų*. Pirmas įspūdis toks, kad kiekvienas asmuo, padaręs nusikalstamą veiką, turėtų būti tiriamas siekiant nustatyti neblaivumo ar apsvaigimo požymius, nes tokio tyrimo išvados nepaliktų jokios „laisvės“ nusikaltėlio būklės nusikaltimo metu vertinimui (interpretacijai). Tada būtų galima vertinti, kiek šis asmuo galėjo suvokti savo veiksmus. Tačiau, „apsidraudimas“ kiekvienu atveju atliekant tokius tyrimus per brangiai kainuotų valstybei.

Kitas atvejis – *Atsakomybė lengvinančios aplinkybės* (Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 58 str.). Pirmojoje dalyje yra numatyta lengvinanti aplinkybė, kai *kaltininkas suteikė nukentėjusiam asmeniui pagalbą arba kitais aktyviais veiksmais išvengė ar bandė išvengti sunkesnių padarinių*. Jeigu kaltininkas suteikė nukentėjusiam asmeniui medicininę pagalbą, tikslinga būtų gauti specialisto paaiškinimą arba išvadą, ar ši pagalba galėjo padėti ar padėjo išvengti sunkesnių padarinių. Kad šie žodžiai būtų prasmingesni, pateiksime pavyzdį. Pilietis peiliu sužaloja kitam piliečiui kaklą, ima stipriai kraujuoti iš miego arterijos; kaltininkas persigalvojęs bando suteikti pirmąją pagalbą – ant kaklo užveržia timpą („varžtį“), kraujavimas sustoja, o po kelių minučių nukentėjusysis miršta nuo uždusimo suspaudus kaklą. Esant tokiam kraujavimui tikrai galima ant kaklo dėti timpą, ji turi apjuosti virš galvos pakeltą ranką, kad nebūtų užspausta sveikoji miego arterija – taigi vargu ar tokiu atveju įmanoma išvengti tiesioginio teismo medicinos žinių taikymo.

Galima teigti, kad ikiteisminio tyrimo tyrėjas, turėdamas teismo medicinos pagrindus, savo darbe galėtų išvengti klaidų ir tinkamai taikyti teismo medicinos žinias tiek skirdamas ekspertizes, tiek atlikdamas kitus ikiteisminio tyrimo ir procesinės prievartos veiksmus. Tačiau tik 22,6 proc. ikiteisminio tyrimo pareigūnų nurodė, kad šios žinios jiems yra būtinos

Seksologija – mokslas tiriantis intymų gyvenimą. Intymusis gyvenimas yra viena iš keturių gyvenimo sričių, kurių kitos yra darbas, poilsis ir šeima. Intymusis gyvenimas yra tiriamas psichologiniu, socialiniu, pedagoginiu, teisiniu, etnografiniu, antropologiniu, biologiniu, higieniniu, religiniu, medicininiu aspektais [19, p. 257]. Seksologijos klaida – per daug dėmesio fiziologijai, dvasinių dalykų nepaisymas. Seksologija susiduria su priešiškomis visuomenės nuostatomis, atgyvenusiomis etikos normomis, tačiau jos poreikis didėja, nes gausėja lytinių sutrikimų. Juos lemia sparčios civilizacijos raidos sukeltas susvetimėjimas, nervingumas, dvasiniai konfliktai. Ikteisminio tyrimo pareigūnas tirdamas nusikaltimus žmogaus sveikatai, žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, susiduria su šio mokslo žinių poreikiu. Norėdamas išsiaiškinti šių nusikaltimų padarymo priežastis bei motyvus tyrėjas privalo nustatyti, kokią vietą įtariamojo gyvenime užima seksas. Turėdamas tam tikrą **seksopatologijos** žinių,¹ gali įvertinti pačią nusikaltimo situaciją. Šių dviejų mokslų indėlis tiriant nusikaltimus yra neabejotinai didelis. Panagrinėkime Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 150 straipsnį *Seksualinis prievartavimas*. Iki 2003 m. gegužės 1 d. galiojusiame Baudžiamajame kodekse nebuvo įvardyti seksualinio prievartavimo būdai. Dabartiniame baudžiamajame įstatyme yra patikslinti lytinės aistros tenkinimo būdai. Tirdami įrodinėtinas tokio nusikaltimo aplinkybes, šios srities specialistai turės nustatyti, ar yra požymių, kad su tiriamu asmeniu buvo santykiauta oraliniu ar analiniu būdu.

Kaip jau buvome minėję, mokslo laimėjimų integracijos procesus kriminalistikoje lemia kokybiškai pakitęs nusikalstamumas. Vienas iš mūsų visuomenei opių reiškinių ir su juo su-

¹ *Seksopatologija* – mokslas, socialiniu ir medicininiu aspektais tiriantis intymų žmogaus gyvenimą, jo santykį su kurios nors visuomenės lytinio elgesio normomis (jų neatitikimą), funkcinių lytinių sutrikimų diagnostiką. Tiria tokį lytinį elgesį, kuris lemia netikusią fizinę, psichinę ar socialinę savijautą, t.y. nukrypsta nuo lytinės normos (lytinis iškrypimas ir lytinis nukrypimas) [19, p. 257].

sijusių problemų – nusikalstamą veiką įvykdo vis jaunesni asmenys. Nepilnamečiai ne tik daro vis daugiau nusikaltimų, bet jų daromų nusikaltimų suvestinėje daugėja sunkių nusikaltimų, taip pat vis dažniau nepilnamečiai nusikalsta pakartotinai¹. Tai rodo, kad mūsų visuomenė nepakankamai veiksmingai sprendžia socialines problemas, kad kriminalinės justicijos sistema turi rimtų trūkumų. Nuo to, kaip kriminalinės justicijos sistema spręs nepilnamečių nusikalstamumo problemas, priklausys ne tik jo mažėjimas, bet ir visapusė vaikų ir paauglių teisių apsauga. Rengdami kriminalistikos nusikaltimų tyrimų rekomendacijas jau esame priversti atsižvelgti į tai, kad dažnai nusikaltimus daro paaugliai. Įvertinus nepilnamečių socialinius, psichologinius ir kriminalistinius ypatumus, reikia užtikrinti, kad kriminalinės justicijos sistema nepilnamečius traktuotų kitaip negu suaugusiuosius.

Nusikaltimų, susijusių su nepilnamečių daromais nusikaltimais, kriminalistinės tyrimo metodikos vienas iš ypatumų – **pedagogikos žinių** panaudojimas. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 160 straipsnis *Vaiko įtraukimas vartoti vaistus ar kitas apkvaišinančias priemones*, 161 straipsnis *Vaiko įtraukimas girtauti*, 163 straipsnis *Piktnaudžiavimas tėvų, globėjo ar rūpintojo arba kitų teisėtų vaiko atstovų teisėmis ar pareigomis*, 261 straipsnis *Narkotinių ar psichotropinių medžiagų platinimas nepilnamečiui*.

Šiuo metu nepilnamečių daromų nusikalstamų veikų ikiteisminį tyrimą atlieka būtent šios specializacijos pareigūnai. Mūsų nuomone, tyrėjų specializacija turi teigiamos įtakos tokių tyrimų kokybei ir leidžia sumažinti neigiamą baudžiamojo proceso poveikį nepilnamečiui. Be to, policijos pareigūnai dažnai yra pirmieji, su kuriais susiduria nusikaltę (taip pat ir nukentėjęs) nepilnametis. Būtent nuo jų pedagogikos žinių lygio bei profesionalumo, elgesio su nusikaltusiu nepilnamečiu (nusikaltimo auka, liudytoju) labai priklauso nepilnamečio požiūris į visą teisėsaugos sistemą, valstybę, kurioje jis gyvena, joje galiojančias teises ir kitas socialines normas. Kaip rodo atlikto anketavimo rezultatai, tik 19,4 proc. atvejų ikiteisminio tyrimo tyrėjams trūksta pedagogikos žinių.

Įsigaliojus Baudžiamajam kodeksui, atsirado keletas naujų straipsnių, įpareigojančių ikiteisminio tyrimo pareigūnus įgyti tam tikrų **teologijos** [9; 13; 14; 15] mokslo žinių norint tinkamai kvalifikuoti nusikalstamas veikas. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 311 straipsnis: *Mirusiojo palaikų išniekinimas*, modifikuotas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 171 straipsnis *Trukdymas atlikti religines apeigas ar religines iškilmes*. Religija mums visų pirma asocijuojasi su mūsų pačių išpažįstama religija, t. y. krikščionyste. Net ir netikintis europietiškosios kultūros žmogus, sąmoningai ar ne, „religiją“ tapatins su jam geriausiai pažįstama krikščionybės tradicija. Tačiau vien tik Lietuvoje yra įteisinta apie dvidešimt religijų. Ir vargu ar ikiteisminio tyrimo tyrėjas galėtų pasakyti, kuo skiriasi religinės apeigos Evangelikų krikščionių bapstistų bažnyčioje ir Krikščionių septintosios dienos adventistų bažnyčioje. Taigi, kaip matome, tirdami nusikaltimus, rengdami šių nusikaltimų tyrimo metodikas mes esame priversti įgyti tam tikrų teologijos žinių. Be to, „natūralioji“ religijos samprata visiškai sutrinka, kai susiduriama su ritualiniu kanibalizmu, žmogaus aukų praktikomis ir pan. Čia religija, atrodytų, virsta jau „kažkuo kitu“, nesuprantamu. Gyvenimo reikmės verčia mus visus, tikinčiuosius ir netikinčiuosius, įgyti nuovoką apie mus supančius daiktus, juos turime nuolat vertinti. Teologijos paramos mums, kriminalistams, prireikia ir tuomet, kai susiduriame su sektomis. Daugelis sektų yra agresyvaus pobūdžio. Jų veikla pagrįsta tam tikrais aukojimais, turinčias nusikalstamą atspindį. Beveik kiekvienu atveju jų ritualinius aukojimus galima įrodinėti kaip sukurstymą nusižudyti ar privedimą prie savižudybės (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 133 str.). Kaip teigia šio mokslo tyrinėtojai, „sektų ypač pagausėja kultūrinių bei religinių lūžių laikotarpiais, kai tradicinės religingumo formos dėl sustabarėjimo ar kokių nors kitų priežasčių tampa nebepriimtinos“ [9, p. 251]. Vadovaudamasis teologijos žiniomis ikiteisminio tyrimo tyrėjas turėtų žinoti, kad sektos yra negausios, palyginti su tradiciniais religiniais dariniais, jų nariai esą elitas, išrinktieji, dažniausiai bendrauja tik tarpusavyje, lėtai asimiliuojasi. Ypač teologijos žinių poreikį ikiteisminio tyrimo pareigūnai turėtų pajusti, kai Lietuva taps visaverte Europos sąjungos nare, kai prasidės visuotinė imigracija. Tai parodė kitų šalių patirtis, kai valstybėms tapus Europos

¹ Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras. Kriminologinė statistika // www.nplc.lt.

sajungos narėmis, į jų šalis plūstelėjo kitų religijų atstovai, ypač islamo išpažintojai. Po pastarųjų išpuolių pasaulyje bene kiekvienas lietuvis yra įsitikinęs, kad islamo išpažinėjai yra nusikaltėliai, sugeba tik sprogdinti, terorizuoti, žudyti. Tačiau, kaip ir kiekvienoje religijoje, taip ir tarp islamo išpažinėjų yra tam tikrų grupių (judėjimų), kurie iškreiptai suvokia savo religiją. Pavyzdžiui, satanistų judėjimas. Jų tikėjimas pagrįstas Šventuoju Raštu (Biblija). Tik jie visai kitaip interpretuoja Biblijoje išpažįstamas tiesas.

Mūsų nuomone, rengiant tokių nusikalstamų veikų, pavyzdžiui, nužudymų, vaikų pagrobimų, terorizmo išpuolių ir kt. tyrimo metodikos modelius būtina atsižvelgti į teologijos žinias, apibūdinančias ir paaiškina tam tikras religines tiesas. Tačiau nė vienas iš apklaustų ikiteisminio tyrimo tyrėjų nenurodė, kad jiems reikalingos teologijos žinios.

Yra tokių nusikalstamų veikų, kurios atskleidžiamos ir tiriamos nesivadovaujant kriminalistine tyrimo metodika – mes kalbame apie kompiuterinius nusikaltimus. Naujos informacinės komunikacijos technologijos, sparti interneto plėtra lėmė didžiulius nusikalstamų veikų mechanizmų pokyčius. Kompiuterinių nusikaltimų kriminalistinis tyrimas nėra išanalizuotas moksliniu lygiu ir nėra parengta jokių kriminalistinių rekomendacijų, išskyrus pavienius įvairaus pobūdžio teisininkų darbus [10]. Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse kompiuterinių nusikaltimų klausimams yra skirtas atskiras skyrius, pavadintas „Nusikaltimai informatikai“. Šiame skyriuje yra trys straipsniai: 196 *Kompiuterinės informacijos sunaikinimas ar pakeitimas*; 197 *Kompiuterinės programos sunaikinimas ar pakeitimas*; 198 *Kompiuterinės informacijos pasisavinimas ir skleidimas* ir keletas kitų nusikaltimus nagrinėjančių straipsnių, kuriuose vienokiu ar kitokiu nusikaltimo įrankiu ar priemone tampa komunikacinės technologijos (pvz., 309 str. *Pornografinio turinio produkcijos gaminimas, platinimas, viešas demonstravimas*) ir kurie kriminalistiniu požiūriu reikalauja labai gilių ir išsamių *informacinių technologijų žinių*. Tai susiję su informacinių technologijų terminija (apklausos, apžiūra, poėmiai, kratos), taip pat su šių nusikaltimų pėdsakų susidarymo ypatumais ir su juos darančiais asmenimis. Ikitteisminio tyrimo tyrėjų apklausa patvirtino mūsų hipotezę, nes 46 proc. apklaustųjų nurodė, kad šios žinios reikalingos jų tiesioginiame darbe.

Mūsų darbo tikslas – pateikti kitų mokslų integracijos procesų sąsajas su kriminalistikos mokslu ir pažymėti, kad ikiteisminio tyrimo tyrėjai turi „universalų“ žinių visais visuomenės gyvenimo klausimais, tačiau jų „universalumas“ gali išnykti, jeigu jie turės tik bendro pobūdžio, neišsamių kriminalistikos žinių, kurios yra neamžinos. Netaikydami savo veikloje žmonės jas pamiršta [22, p. 147].

Ikitteisminio tyrimo tyrėjams kriminalistinės žinios ir įgūdžiai suteikiami studijuojant teisės mokslus. Apie kriminalistikos studijų programas, jų struktūrą bei didaktiką rašė E. Kurapka ir H. Malevski [22, p. 144–153]. Kitas mūsų darbo tikslas buvo palyginti kriminalistikos studijų kaitą per pastaruosius dvejus metus ir jos įtaką ikiteisminio tyrimo tyrėjų profesiniam pasirėngimui. Įvertinti pateikiame lyginamąją kriminalistikos studijų programų lentelę.

1 lentelė **Kriminalistikos studijos Lietuvos teisės universitete**

Kriminalistikos dėstymo lygis	Pavadinimas ir apimtis (2001m.)	Studijų programa (2001m.)	Pavadinimas ir apimtis (2003 m.)	Studijų programa (2003 m.)
I lygis Bakalauro arba profesinės studijos	Privalomas dalykas Kriminalistikos pagrindai (4 kreditai)	Teisė ir policijos veikla, I kursas; Teisės saugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimas; Teisė ir nusikaltimų tyrimo veikla; Teisė ir valdymas; Teisė ir penitencinė veikla		
II lygis Bakalauro arba	Privalomas dalykas Kriminalistika (6 kreditai)	Teisė ir policijos veikla; Teisė	Privalomi dalykai Kriminalistika (2 kreditai);	Teisė ir penitencinė veikla; Teisė ir valsty-

profesinės studijos			Kriminalistika (3 kreditai); Kriminalistika (4 kreditai); Kriminalistika (6 kreditai)	bės sienos apsauga; Teisė ir muitinės veikla; Teisė; Teisė ir policijos veikla
	Pasirenkami dalykai: Krim. vaizdo fiksavimas (2 kreditai) Ekspertiniai tyrimai (4 kreditai) Daktiloskopija (2 kreditai) Dokumentotyra (2 kreditai)	Teisė ir policijos veikla; Teisė; Teisė ir valdymas; Teisė ir penitencinė veikla; Teisė ir nusikaltimų veikla; Socialinis darbas	Pasirenkami dalykai: Kriminalistika (2 kreditai); Nusikaltimų tyrimo taktika ir metodika (2 kreditai); Ekspertizė ir nauji tyrimo metodai (2 kreditai); Krim. vaizdo fiksavimas (2 kreditai); Daktiloskopinė ekspertizė (2 kreditai); Ikiteismini tyrimas (2 kreditai); Ekonominių ir finansinių nusikaltimų tyrimas (2 kreditai)	Teisė ir valdymas; Teisė; Teisė ir policijos veikla
III lygis Magistro studijos	Privalomas dalykas Kriminalistika ir naujos nusikaltimų tyrimo technologijos (2 kreditai)	Teisė ir policijos veikla; Teisė	Privalomas dalykas Atskirų rūšių nusikalstamų veikų kriminalistinės charakteristikos ir jų tyrimo problemos (3 kreditai)	Teisė
Kriminalistikos dėstymo lygis	Pavadinimas ir apimtis (2001m.)	Studijų programa (2001m.)	Pavadinimas ir apimtis (2003 m.)	Studijų programa (2003 m.)
			Pasirenkami dalykai: Kriminalistika ir naujos nusikaltimų tyrimo technologijos (2 kreditai)	Teisė
IV lygis Speciali magistrantūros programa	Ekspertiniai tyrimai Įvairūs moduliai (60 kreditų)	Teisė	Ekspertiniai tyrimai įvairūs moduliai (62 kreditai)	Teisė ir policijos veikla
V lygis Specialūs kursai pagal Erasmus mainų programą	Kriminalistikos technika (3 kreditai) Kriminalistikos mokslo problemos (3 kreditai)	Teisė	Kriminalistikos technika (3,5 kreditai dėstoma vokiečių ir anglų kalbomis); Kriminalistikos mokslo problemos (3,5 kreditai) Kriminalistinė lingvistika (2 kreditai)	Teisė

Šių kriminalistikos studijų lyginamoji analizė atskleidė, kad kriminalistikos studijos, kurių metu buvo pateikiami kriminalistikos pagrindai, I bakalauro studijų lygyje (1 kurse) visai eliminuotos. Studentas tapęs policijos pareigūnu pradeda įgyvendinti policijai nustatytus tikslus ir uždavinius. Tačiau jis savo tiesioginių funkcijų kokybiškai neatliks, nes neturi jokių žinių apie kriminalistikos vaidmenį tiriant įvairius nusikaltimus ir praktinių įgūdžių, būtinų susidūrus su įvykio vieta, daiktinių įrodymų apsauga, su asmens sulaikymu ir t. t. Pagrindinių bakalauro studijų programoje kriminalistikos mokslo studijos sudaro nuo 2 iki 6 studijų kreditų. Tai priklauso nuo studijų programos. Šių studijų metu kriminalistikos mokslo aktualijas galima perteikti tik bendriausiais bruožais, sąvokomis, o su praktiniu jų įgyvendinimu – tik supažindinti. Norint parengti būsimą teisėsaugos institucijų specialistą, universalų ikiteisminio tyrimo tyrėją, to maža. Tai patvirtino ikiteisminio tyrimo pareigūnų apklausa, kurios metu 62 proc. apklaustųjų nurodė, kad kriminalistikos mokslui skiriamas mažas studijų kreditų

skaičius. Kaip vieną iš pagrindinių priežasčių galima nurodyti nesuderintą paralelinį kriminalistikos ir kitų mokslų studijų dėstymą. Pavyzdžiui, *Teisės ir valstybės sienos apsaugos; Teisė ir muitinės veiklos* studijų programose kriminalistika yra dėstoma pirmiau nei baudžiamasis procesas bei speciali baudžiamosios teisės dalis. Tokiu atveju studentas neturėdamas minėtųjų mokslų pagrindų negali nuodugnai įsisąmoninti kriminalistikos žinių. Kriminalistikos studijų kokybė nukenčia, kadangi dėstytojas priverstas gaišti laiką, aiškindamas baudžiamąjį procesą ir baudžiamosios teisės (specialiosios dalies) pagrindus.

Siekiant pagerinti studijų kokybę ir bendradarbiaujant Kriminalistikos ir Baudžiamąjo proceso katedroms buvo sujungtos *Ikiteisminio tyrimo* ir *Ekonominių ir finansinių nusikaltimų tyrimo* studijų programos. Suderintos šios programos leidžia visapusiškai ir nuodugnai atskleisti ikiteisminio tyrimo aktualijas ir įgyti praktinių įgūdžių tiriant tokio pobūdžio nusikaltamas veikas.

Iš esmės pakito magistrantūros studijų programos, kuriose buvo gvildenami kriminalistikos mokslo ir nusikaltimų tyrimo technologijų klausimai. *Teisės studijų* programoje išliko kriminalistikos mokslo programos ***Kriminalistika ir naujos nusikaltimų tyrimo technologijos*** bei sukurta nauja ***Atskirų rūšių nusikalstamų veikų kriminalistinės charakteristikos ir jų tyrimo problemos***, o *Teisės ir policijos veiklos studijų* programoje kriminalistikos mokslo programų visai neliko. Ar tai ne paradoksas? Pastaroji studijų programa priklauso policijos pareigūnų profesinėms studijoms, kurių tikslas – kelti jų profesionalumą, kompetencijos lygį. 67,7 proc. apklaustųjų išsilavinimas yra teisės magistro, o likusiųjų yra nuo vidurinio iki aukštojo neteisinio išsilavinimo. Pastarieji profesines žinias nori gilinti aukštojoje universitetinėje mokykloje.

55,2 proc. studijavusių kriminalistiką pripažįsta, kad jiems šių žinių nepakanka ikiteisminio tyrimo veikloje.

Magistrantūros studijų programa *Ekspertiniai tyrimai* prieš kelerius metus universiteto akademinės bendruomenės buvo sutikta gana abejingai. Tačiau šiandien galime pasidžiaugti šios studijų programos paklausa. Ji visapusiškai atitiko ekspertinių institucijų poreikius. Tačiau ši programa neapima visų ikiteisminio tyrimo institucijų lūkesčių, todėl tikslinga ateityje parengti naują magistrantūros studijų programą, pagal kurią būtų rengiami ikiteisminio tyrimo pareigūnai¹. Tokių studijų metu jie įgytų ikiteisminio tyrimo vadybos pagrindus, tobulintų tam tikrų nusikalstamų veikų tyrimo metodikos įgūdžius, išmokytų modeliuoti, rekonstruoti nusikaltimų kriminalistinius tyrimus, išmanytų Europos Sąjungos šalių teisėsaugos institucijų ikiteisminio tyrimo proceso ypatumus.

Išvados

Ikiteisminio tyrimo reforma parodė, kad nusikalstamų veikų ir su jomis susijusių kriminalistinių objektų tyrimas išplečia tradicinės kriminalistikos taikymo ribas.

Kriminalistika lemia kitų mokslų (pvz., teologijos, seksologijos, pedagogikos, informacinių technologijų ir kt.) integraciją ikiteisminiame ir teisminiame procesuose.

Teisėsaugos institucijų pareigūnai įprastiniais, tradiciniais veiklos metodais nepajėgia veiksmingai procesiškai aprėpti gerokai išaugusio ir kokybiškai pakitusio nusikalstamumo, o įgyti ir patobulinti kriminalistikos žinias trukdo nesuderintos bakalauro ir magistrantūros studijų programos bei maža kriminalistikos studijų apimtis.

Parengus *Kriminalinės justicijos* magistrantūros studijų programą, atitinkančią ikiteisminio tyrimo subjektų poreikius ir lūkesčius, galima tikėtis kokybiško nusikalstamų veikų tyrimo organizavimo bei atskleidimo ir ištyrimo.

¹ Lietuvos teisės universiteto Kriminalistikos ir Baudžiamąjo proceso katedros siūlo į magistrantūros studijas įtraukti *Kriminalinės justicijos* programą.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, patvirtinto 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII–1968, Baudžiamojo proceso kodekso, patvirtinto 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. IX–785, ir Bausmių vykdymo kodekso, patvirtinto 2002 m. birželio 27 d. įstatymu Nr. IX–994, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas // Valstybės žinios. 2002; Lietuvos Respublikos Teismo ekspertizės įstatymas // Valstybės žinios, 2002. Nr. 112-4969.
2. Kurapka E. Kriminalistikos raidos Lietuvoje tendencijos: mokslas ir praktika // Jurisprudencija. Mokslo darbai. – Vilnius, 2000. T. 15 (7).
3. Juškevičiūtė J., Kuklianskis S., Kurapka E., Malevski H., Pošiūnas A., Žurauskas A. Kriminalistikos raidos Lietuvoje perspektyvos // LPA mokslo darbai. – Vilnius, 1993. T. 1.
4. Белкин Р. С. Криминалистика и теория судебной экспертизы: природа и связи // Актуальные проблемы криминалистических исследований и использования их результатов в практике борьбы с преступностью. Международный симпозиум. Тезисы докладов и сообщений. – Москва, 1994.
5. Kurapka E., Malevski H. Kriminalistikos mokslas vykdant teisės reformą Lietuvoje // Jurisprudencija. Mokslo darbai. – Vilnius, 2000. T. 18 (10);
6. Rinkevičius J. Procesiniai įrodinėjimo baudžiamojoje byloje pagrindai. – Vilnius, 1990.
7. Kurapka E., Malevski H., Palskys E., Kuklianskis S. Kriminalistikos technikos pagrindai. Vadovėlis. – Vilnius, 1998; Palskys E., Kazlauskas M., Danisevičius P. Kriminalistika. – Vilnius, 1985; Аверьянова Т. В., Белкин Р. С., Корухов Ю. Г., Россинская Е. Р. Криминалистика. – Москва, 2000.
8. Radavičius L. E. Įvadas į teisės psichiatriją (bendroji psychopatologija). Mokymo metodinis leidinys. – Vilnius, 2001.
9. Beresnevičius G. Religijotyros įvadas. – Vilnius: „Aidai“, 1997.
10. Petrauskas R., Štītis D. Kompiuteriniai nusikaltimai ir jų prevencija. Mokomasis leidinys. – Vilnius, 2000; Burda R., Gudmonas S. Modernios technologijos – modernūs nusikaltimai // Justitia. 1998. Nr. 4; Petrauskas R., Keras A. Informacinių technologijų taikymas tiriant nusikaltimus // Jurisprudencija. Mokslo darbai. – Vilnius, 1998. T. 9(1);
11. Garmus A., Kurapka E., Čėpla A. Teismo medicina: Vadovėlis. – Vilnius: Lietuvos teisės akademijos Leidybos centras, 2000.
12. Justickis V. Bendroji ir teisės psichologija. Vadovėlis. – Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003.
13. Religijos Lietuvoje. Duomenys apie nekatalikiškas religijas, konfesijas, religines organizacijas bei grupes / Atsakingas redaktorius Glodenis D. – Šiauliai: Nova vita, 1999.
14. Durkheim E. Elementarios religinio gyvenimo formos: toteminė sistema Australijoje. – Vilnius: VAGA, 1999.
15. Fabijonavičius J. Bažnyčios ir religinės bendruomenės Lietuvoje. – Vilnius: Mokslas ir gyvenimas, 1994.
16. Berger P. L. Sociologija / P. L. Berger. – Kaunas: Littera Universitatis, 1995.
17. Sociologija. Esminiai tekstai ir pavyzdžiai. – Kaunas: Littera Universitatis Vytauti Magni, 1992.
18. Medicinos enciklopedija / Red. kol.: Grabauskas V. (pirm.) ir kt. – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1991.
19. Васильев В. Л. Юридическая психология. – 3-е изд. Санкт-Петербург: Питер, 2000.
20. Кудрявцев В. Н. Причины правонарушений. – Москва, 1976.
21. Tarptautinių žodžių žodynas / Vyr. Enciklopedijų red.; ats. red. Kvietkauskas V. – Vilnius: Ver, 1985.
22. Kurapka E., Malevski H. Šiuolaikinė kriminalistikos studijų struktūra ir didaktika. Jurisprudencija. Mokslo darbai. – Vilnius, 2001. T. 22(14).

Criminalistics as an Integrated Science: Process Proofs and Practice

*Assistant Eglė Latauskienė
Doctoral Candidate Snieguolė Matulienė
Law University of Lithuania*

Romas Raudys

Law University of Lithuania, Institute of Forensic Medicine

SUMMARY

Successes of technological sciences inevitably have changed quality indicators of criminality. Hence, it is necessary anew to consider and to estimate methodological bases of criminalistics and to create the new modern concept of criminalistics as sciences of an integrated origin.

In the article there are accented problems and prospects of practical application of criminalistics which depend on coming into force new legal certificates (acts) of criminal justice and on the basis of interrogation of inspectors of the city of Vilnius.

In the article integrated processes of some other sciences in criminalistics which have influence on creation criminalistics recommendations of investigation of separate kinds of crimes is discussed, and the analysis of structure of criminalistic disciplines and its relation with other programs of legal disciplines, their influence on preparation of inspectors is presented.